

Sammendrag av doktorgradsavhandlingar

Miriam Eliasson

Verbal abuse in school. Constructing gender and age in social interaction

Avhandling för graden fil. dr. ved Karolinska Institutet, Institutionen för folkhälsovetenskap, Stockholm. Disputas februar 2007.

Studien baseras på en enkätstudie och en observations- och intervjustudie. Enkäten delades ut till samtliga elever i klass 6 och 8 i en medelstor svensk stad i syfte att fånga köns- och åldersmönster i förekomsten av verbal aggression och effekter på elevernas välbefinnande. Observations- och intervjustudien genomfördes i två 8-klasser på två skolor i Stockholmsområdet. Genom diskursanalys undersöktes hur verbal aggression användes i konstruktionen av kön och ålder i vardaglig social interaktion i skolan.

Enkäten visade att verbal aggression är vanligt förekommande, mer vanligt i klass 8, och att utformningen skilde sig beroende på könet på den det riktades mot. Pojkar var de som oftast använde verbal aggression mot andra elever, vilket implicerar att det är en praktik särskilt betydelsefull för konstruktionen av maskulinitet. Att bli utsatt för verbal aggression visade ett tydligt negativt samband med elevernas trivsel och välbefinnande i skolan.

Observationerna och intervjuerna visade att verbal aggression var en kulturell resurs som pojkar hade större tillgång till. Den bidrog till "tuffhet", en central del i den hegemoniska maskuliniteten i skolorna och konstituerade dem som riktiga (hetero)sexuella tonåriga killar. Tuffa, populära pojkar var ofta verbalt aggressiva. Deras användning av förolämpningar och skällsord kom att betraktas som "skämt", snarare än som kränkande och sårande. Istället tillskrevs "stökiga" killar ansvaret för den mesta verbala aggressionen på skolorna. Medan pojkar generellt fick fördelar av språklig aggressivitet, så betraktades tjejer som använde sig av det ofta negativt. Det associerades med en "fjortis"-femininitet, som innebar att de visade upp fel sorts sexualitet, femininitet och social ålder. Diskurser om omogenhet, utveckling och skolår som användes i meningsskapandet kring verbal aggression positionerade könen olika, och kontrasterade tonåringar med vuxna.

Verbal aggression påverkar maktrelationer mellan deltagarna i ett samtal till talarens fördel, men maktsimplikationerna går även bortom den specifika interaktionen och deltagarna. Maktordningar baserade på exempelvis kön, ålder och sexualitet skapar en del av den dagliga sociala kontexten i skolan, i vilken eleverna lever sina liv.

Kontakt: Miriam Eliasson, e-post: miriam.eliasson@gmail.com

Gry Mette Dalseng Haugen

Divorce and post-divorce family practice: the perspective of children and young people [Når familien endres – en studie av barn og unges opplevelse av skilsmisse og nye familiepraksiser]

Avhandling for graden dr. polit. ved Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim. Disputas juni 2007.

Tema for avhandlingen er barn og unges opplevelser av foreldrenes skilsmisse og livet etter skilsmissen. Empirisk bygger avhandlingen i hovedsak på dybdeintervjuer med barn i alderen 9-18 år, samt en av deres foreldre. I tillegg benyttes regionale spørreskjemadata fra skilte foreldre. Med teoretisk forankring i nyere barndoms- og familiesosiologi studeres skilsmisse og familieendring ut fra et barneperspektiv. Barnas fortellinger fungerer i stor grad som korrektiv til mer tradisjonelle og voksenorienterte ”narratives of harm” som i stor grad har gjenomsyret synet på konsekvenser av skilsmisse for barn og unge.

Avhandlingen består av en introduksjon samt fire artikler. Artikkelen I, *Divorced, but still a family? Children's perspectives*, diskuterer ulike familiekonstruksjoner i lys av begrepene familie, hjem og hushold. Artikkelen viser bl.a. at barn, i mindre grad enn foreldre vektlegger biologiske og juridiske kriterier i sine familiekonstruksjoner. Artikkelen II, *Relation between money and love in postdivorce families. Children's perspectives*, henter inspirasjon fra økonomisk sosiologi og diskuterer komplekse relasjoner mellom kjærlighet og penger i skilte familier. Det argumenteres for at barneperspektivet kan fornye tenkingen rundt økonomiske konsekvenser av skilsmissen for barn. Artikkelen III, *Caring children: exploring care in post-divorce families*, fokuserer på omsorg som teoretisk og empirisk term. Barn fokuseres som moralske aktører og det tradisjonelle synet på barns som mottakere og foreldre som givere av omsorg utfordres. I artikkelen IV, *Children's perspectives on everyday experiences of shared residence: time, emotions and agency dilemmas*, poengteres viktigheten av å inkorporere barns perspektiver i debatten om delt bosted. Termen ”barnets beste” blir kritisk diskutert og det vises til ulike empiriske forståelser og konstruksjoner.

Avhandlingen understreker, både empirisk og teoretisk, betydningen av å inkorporere barns perspektiver i studier av skilsmisse og nye familieformer.

Kontakt: Gry Mette Dalseng Haugen, e-post: gry.mette.haugen@svt.ntnu.no

Elin Eriksen Ødegaard

Meningsskaping i barnehagen. Innhold og bruk av barns og voksnes samtalefortellinger

Avhandling for graden fil. dr. ved Inst. för pedagogik och didaktik, Göteborgs Universitet. Disputas mai 2007.

I denne avhandlingen presenteres en pedagogisk kulturstudie som et bidrag til kunnskap om barnehager i Norden. Studien handler om narrativ meningsskaping, om deltakende prosesser og om innholdet i barnehagen.

Kunnskapssynet er konstruksjonistisk. Studien bygger på en etnografisk casestudie-metodikk som innebærer at beskrivelser, observasjoner og analyser av levd liv i barnehagen står sentralt. Forskeren var deltakende observatør i en norsk barnehage ni måneder i 2003/2004. På den aktuelle basen var det ni barn i alderen ett til tre år.

Avhandlingen bidrar med kunnskap som aktualiserer barnehagen for de yngste som en kultur-kunnskaps- og danningsarena. Forestillinger om at voksne har makt og kontroll over barnehagens innhold blir nyansert, og den reiser en rekke spørsmål som har aktualitet for pedagogisk praksis. Samtalefortellinger blir utforsket som pedagogisk redskap for å gripe små barns perspektiver og handlingsrom. Beskrivelser tydeliggjør barns stemmer. Voksnes initiativer blir studert som kultur- og verdiformidling. Livet i barnehagen er mangfoldig, og denne studien produserer kunnskap som er analytisk, tolkende, beskrivende, nyanserik og drøftende.

Avhandlingen består av en sammenbindende tekst skrevet på bakgrunn av fire artikler:

What's worth talking about? Meaning-making in toddler-initiated co-narratives in preschool (Early Years 26(1), 2006: 79–92). I en analyse av barneinitierte samtalefortellinger studeres hva som var verd å snakke om for barna under måltidet i barnehagen. Barn tok opp alvorlige tema som savn, sinne, redsel og lyst. Studien peker på likheter mellom barn og voksne i valg av samtaletema.

Participation, play and power – a two-year-old boy in curriculum construction (manus). Her beskrives hvordan en to-åring får innflytelse på barnehagens innhold. En alvorlig og gjentakende lekfullhet hos en initiativrik gutt viser seg i barnehagens planer. Spenningsfeltet mellom frykt og fryd viste seg å være av særlig relevans for denne gutten. En stereotyp forstilling knyttet til maskulinitet utfordres ved at en alternativ tolkning til hva som skjer i en gutts lek med sjørøvere utfordres.

Kaptein Andreas og hans mannskap: Drøfting av forskningsdata om en gutts stemme og hans innflytelse på barnehagens innhold (Barn 1, 2006: 67–89). Teksten gjør analyseprosessen transparent og viser hvordan kunnskap skrives fram i forskerprosesser. Spørsmål knyttet til motsetningen mellom tradisjonskultur og populærkultur reises.

What's on the teachers' agenda? Teachers' didactical projects in co-narration with very young children (International Journal of Early Childhood 39(2), 2007: 45-65). Som resultat av en analyse av vokseninitierte samtalefortellinger presenteres det en typologi over ulike måter voksne bruker samtalefortellinger på i samtale med barn. Her finnes både barnesentrerte og disiplinerte diskurser.

Kontakt: Elin Ødegaard Eriksen, e-post: elin.odegaard@hib.no

Pål André Aarsand

Around the screen. Computer activities in children's everyday lives

Avhandling for graden fil. dr. ved Institutionen för Tema, Tema Barn, Linköpings universitet, Sverige. Disputas juni 2007.

Avhandlingen fokuserer barns vardaglige datoraktiviteter, i såväl skola som hem. I studien deltog dels 16 elever i årskurs 7, dels 22 barn i åtta familjer. Datamaterialet består av videospelningar, fältanteckningar och intervjuer. Avhandlingen är inspirerad av diskursanalytiska och etnografiska perspektiv. Begreppen "activity frame" och "participation framework" (Goffman 1974, 1981) diskuteras särskilt.

Avhandlingen omfattar fyra delstudier. Den förste delstudien beskriver elevers online chattande på lektionstid. Studien visar hur skillnaden online/offline görs relevant vid

aktivitetsbyten, distinktionen är varken given eller statisk. På så vis synliggörs att begrepp "sideplay", "byplay" och "crossplay" (Goffman 1981) blir otillräckliga i situationer där flera aktiviteter pågår samtidigt. Vidare visar studien att identiteter online såsom "tags" (visuella-textliga "nickname"), kan relateras till barnens vardagsliv i skola och på fritid (offline). Den andra delstudien visar hur spelkonsolers placering i hemmet kan ses som uttryck för familjelivets politik. Spelkonsoler finns först och främst i familjers gemensamma utrymme. Distinktionen offentlig/privat aktualiseras i deltagarnas förhandlingar om tillgång till spelkonsoler, samt vilka spel, när och hur länge spelaktiviteter får pågå. I förhandlingarna används två strategier för appropriering av gemensamma spelutrymmen, inkludering och exkludering. Den tredje delstudien diskuterar vad som kan kallas "generationsklyftan", kompetenskillnader vid datoranvändning. Studien visar hur barn och vuxna positionerar varandra som "dem som vet" (barnen) och "dem som ska lära" (vuxna). Generationsklyftan används som resurs i social interaktion av både barn och vuxna. Den fjärde delstudien uppmärksammar spelande i familjeliv och hur detta är en aktivitet där "response cries" (Goffman 1981) och andra former för utrop förekommer. Dessa kommunikativa uttryck kan ses som del i "intersubjektivitetens arkitektur" (Heritage 1984) och problematiserar distinktionen reell/virtuell. "Response cries", såsom animerat prat och medsjungande utvidgar spelets gränser genom ingå i den sociala interaktionen omkring skärmen. Detta kan ses som "action aesthetic", en form av performativ handling som skapar och upprätthåller samarbete. Avhandlingens resultat diskuterar barns datoraktiviteter i relation till distinktionerna mästare/lärling, offentligt/privat, reell/virtuell och subjekt/objekt.

Kontakt: Pål André Aarsand, e-post: palaa@tema.liu.se